

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 13/3 2024 s. 1021-1034, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

**LEYLA FONTEN KİTAPLARININ İÇERDİĞİ EVRENSEL DEĞERLERE GÖRE
İNCELENMESİ**

Ayşegül OĞUZ NAMDAR*

Yusuf GÜNAYDIN**

Caner ÖZDEMİR***

Geliş Tarihi: 26 Mart 2024

Kabul Tarihi: 10 Haziran 2024

Öz

Bu araştırmanın amacı Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarda yer alan evrensel değerlerin incelenmesi ve konu ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınmasıdır. Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarında yer alan evrensel değerlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşamasında nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten kitaplarındaki evrensel değerlerin incelenmesi aşamasında doküman inceleme yönteminden yararlanılmıştır. Bu bağlamda dokuz kitaptan oluşan seri iki bağımsız kodlayıcı tarafından okunmuş, analiz edilmiştir. Kitaplardan elde edilen verilerin analizinde, içerik analizi ile kod ve frekans tabloları hazırlanmış, doğrudan alıntılar yoluyla kitaptan alıntılara yer verilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin içerik analizinden yararlanılmış, kod ve frekans tabloları hazırlanıp doğrudan alıntılarla öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Leyla Fonten serisi içerdiği evrensel değerler bakımından incelenmiş; en çok tekrar edilen evrensel değerlerin saygı, sorumluluk, hoşgörü, birlik olduğu görülmüştür. Sonuçlardan yola çıkarak önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk kitapları, Leyla Fonten, evrensel değerler.

**EXAMINING LEYLA FONTEN BOOKS ACCORDING TO THE
UNIVERSAL VALUES THEY CONTAIN**

Abstract

The aim of this research is to examine the universal values in the books in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten series and to take the opinions of classroom teachers on the subject. In the process of taking the opinions of classroom teachers about the universal values in Tülin Kozikoğlu's books in the Leyla Fonten series, qualitative research approaches and case study design were used. Document analysis method was used in the examination of universal values in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten books. In this context, the series of nine books was read and analyzed by two independent coders. In the analysis of the data obtained from the books, code and frequency tables were prepared

* Doç. Dr.; Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, aysegul.oguz@erdogan.edu.tr

** Doç. Dr.; Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi, yusufgunaydin@gazi.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi; Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, canerozdemir052@gmail.com

with content analysis, and excerpts from the book were included through direct quotations. Content analysis of classroom teachers' opinions was used, code and frequency tables were prepared, and teachers' opinions were included with direct quotations. The Leyla Fonten series has been examined in terms of the universal values it contains; It has been observed that the most repeated universal values are respect, responsibility, tolerance and unity. Suggestions are given based on the results.

Keywords: Children's books, Leyla Fonten, universal values.

Giriş

Çocuğun, toplumun inşasında önemli bir yapı taşı olması, onun eğitimine ve gelişimine özel bir ilgi gösterilmesine temel gerekçe olmuştur. Akademik ve sosyal gelişim olarak da adlandırılabilir bu süreç tek başına aile, yakın çevre ve okul hayatından ibaret değildir. Bireysel etkinlik ve çabalarla yardımcı çocuk kitapları da bu çerçevede yadsınamaz bir etkiye sahiptir. Bu noktada çocuğun, kendisine yapacağı en önemli katkı kitap okuma alışkanlığı edinmesidir. Ailede başlayıp okulla birlikte sistemli bir programla öğretimi gerçekleştirilen bilgi ve becerilerin pekiştirilmesi kitap okuma alışkanlığı ile sağlanabilir. Özellikle formal eğitimin ilk basamağı olarak kabul edilen okul öncesi dönemde gerçekleşmesi gereken bu tanışma bireyin hem sosyal hem eğitim hem de aile ve çevre uyumlarını kolaylaştıracak ve bireyi hayata hazır hâle getirecektir. Çünkü edebî eserler, çocukların bilişsel, duygusal, psikomotor gelişimlerini destekleyen; dil, sosyal ve ahlaki gelişimlerine de doğrudan etki eden önemli bir araçtır (Tanju, 2010).

Çocuk, dile ait becerileri, üst düzey zihinsel becerileri, estetik algı ve gerçek yaşam deneyimleri içeren millî ya da evrensel değerlere ilişkin iletileri metinler aracılığı ile edinir. Bu iletileri benimsemesi, kendi yaşamına uyarlaması; toplum içinde sağlıklı ve tutarlı bir benlik gelişimine bağlı olarak değer kazanması demektir (Alexander & Miller, 2001). Öte yandan toplumun değerini artırması ve onu ortak değerler etrafında birleştirmesi bakımından da bir ihtiyaç ve gerekliliktir. Tam olarak bu ihtiyaç ve gerekliliğe cevap vermek için yetişkin merkezli olandan farklı olarak çocuk gerçekliği ve algısına hitap eden çocuk kitapları kaleme alınmakta, çocuk yazını oluşturulmaktadır (Jackman, 2005; Riley, 2006). Çocuk edebiyatı, “çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar” (Oğuzkan, 2001, s. 3). Temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına seslenen (Şirin, 2007) çocuk edebiyatında, çocuk bakışının yazarlarca yakalanması esastır.

Araştırmalarda, çocuk yazınının çocukların çeşitli sosyal becerilerinin gelişimine (Gönen, Aydos ve Ertürk, 2012; Molenha & Bhavnagri, 2009; Tuğrul ve Feyman, 2006), farklı kültürlerle ait değer, inanç ve tutumları öğrenerek empati ve uzlaşma becerileri kazanmalarına (Howrey & Whelan-Kim, 2009; Kelley, 2008), duygularını düzenleyip yönetebilmelerine (Outz, 1991; Veziroğlu ve Gönen, 2012; Zambo, 2007) katkı sağladığı vurgulanmaktadır. Hedef kitlesi çocuk olan eserlerin değer ve inançlar yönünden toplum hayatının yapılandırılmasındaki başat rolü anlaşılmaktadır. “Değer, bireylerin davranışlarını biçimlendiren alışkanlık şeklinde ortaya çıkan, iç dünyasından dış dünyasını etkileyen, somut kurallar, soyut ölçütler, yargılar ve inançlar olarak tanımlanmaktadır” (Aktan, 2012, s. 18). Bir diğer ifade ile, “değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranış biçimi”dir (Oğuzkan, 1981, s. 56).

Değer sözcüğü milletten millete, kültürden kültüre veya meslekten mesleğe farklı şekillerde tanımlanması değer veya değerler kavramının varlığına, var olması gerekliliğine olan

inanca güçlü bir işarettir. 20. yüzyılda terim olarak karşımıza çıkması, değer kavramının öncesinin olmadığı anlamına gelmez, aksine mezkûr yüzyılda yapılan tanımlar eskiye bir atıf veya eskinin bir tanımı, adlandırılması mahiyetindedir. Çünkü bu tanımlar toplumun maddi ve manevi yaşam tarzına bakılarak ortaya konmuş ve bu doğrultuda tanımlamalar yapılmıştır. Ancak değer kelimesiyle ilgili farklı tanımlar alanda yer almaktadır. Terim anlamı yönüyle ele alındığında da felsefe, sosyoloji, sosyal antropoloji, sosyal psikoloji, kültürler arası psikoloji gibi sosyal bilimlerin birçok alt dalında sıklıkla çalışılmış ve tartışılmış konulardan olduğu görülmektedir (Bacanlı, 2002). Değer kelimesini Türkçe Sözlük'te "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; üstün nitelik, meziyet; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü" (tdk.gov.tr, 31.01.2023) olarak verilmektedir. Ulusoy ve Dilmaç (2015, s. 13) ise değeri "bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı nitelik" olarak tanımlamışlardır. Çelikkaya'nın tanımına göre ise değer; bir toplum, bir inanç, bir ideoloji içinde veya insanlar arasında kabul edilmiş, benimsenmiş ve yaşatılmakta olan toplumsal, insanî, ideolojik veya ilahi kaynaklı her türlü duyuş, düşünüş, davranış, kural ya da kıymetler olarak ifade edilmiştir (Çelikkaya, 1996'dan akt. Pilav ve Erdoğan, 2016, s. 353).

Değerleri 1928 yılında ilk sınıflandıran Spranger'dir. Spranger değerleri altı temel grupta bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dinî değerler olarak sınıflamıştır (Akt. Ulusoy ve Dilmaç, 2015). Schwartz (1992) ise değerleri güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, geleneksellik, uyma, güvenlik gibi on başlıkta; Ülken (1965) içkin değerler (teknik, sanat, fikir), aşkın değerler (ahlâk, din), normatif değerler (dil, hukuk, iktisat) olarak üç ana başlıkta; Winter, Newton ve Kirkpatrick (1998) ailevî değerler, toplumsal değerler, bireysel değerler olarak üç başlıkta toplamışlardır. Evin ve Kafadar (2014) ise değerleri; ulusal değerler, evrensel değerler olmak üzere iki başlık altında çalışmışlardır. Bu konuyu Kuçuradi (2016) değer ve değerler olarak ele almış ve değer ile değerlerin ayrı ayrı şeyler olduğunu; değerlerin var olan şeyler, var olan imkânlar; değeri ise bir şeyin değeri, bir şeyin bir çeşit özelliği olarak tanımlamıştır. Son yıllarda çocuk kitapları aracılığıyla değerlerin öğretilmesine ilişkin araştırmalar ivme kazanmıştır (bk. Alagöz, 2012; Batur ve Yücel, 2012; Kuru ve Keklik, 2016; Oran, 2015). Ancak Tülin Kozikoğlu'nun "Leyla Fonten" kitaplarında değer eğitimi üzerine araştırma herhangi bir araştırma yapılmamıştır. Bu doğrultuda, bu araştırmanın amacı 'Leyla Fonten' serisi kapsamındaki dokuz kitabı değer eğitimi bağlamında incelemektir. Çalışma, Tülin Kozikoğlu'nun eserlerinde bu konuyu irdeleyen ilk çalışma olması bakımından önemlidir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın araştırma süreci, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarda yer alan evrensel değerlerin incelenmesi ve konu ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınması şeklinde iki bölümden oluşmaktadır. Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten kitaplarındaki evrensel değerlerin incelenmesi aşamasında doküman inceleme tekniğinden yararlanılmıştır. Doküman inceleme yöntemi, araştırılması planlanan olay ya da olgulara yönelik yazılı araç ve gereçlerin incelenerek çözümlenmesini sağlayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten Leyla Fonten serisindeki kitapların doküman olarak araştırmada incelenmesi nedeniyle bu yöntemin kullanılması tercih edilmiştir.

Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarında yer alan evrensel değerlere ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin alınması aşamasında ise nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması deseninden yararlanılmıştır. Durum çalışması, belirli bir durumu zaman içerisinde tek bir noktadan ele alarak anlamaya çalışmak olarak ele alınabilir (Gerring, 2007). Araştırmada, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarında yer alan evrensel değerlerin yer alması değer eğitimi açısından önemli bir durum olarak değerlendirilmiş ve bu bağlamda değerlendirilen duruma ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır.

1.2. İnceleme Nesneleri ve Çalışma Grubu

Bu araştırmada, inceleme nesneleri olarak Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitapları ele alınmıştır. Dokuz kitaptan oluşan bu seride her bir kitap için içerik analizi yapılarak kod ve frekans tablosu hazırlanmıştır. Hazırlanan tablonun altında, incelenen kitaplarda yer alan değerlerin yer aldığı alıntılara doğrudan yer verilmiştir. Seride yer alan kitaplar, aşağıda yer almaktadır:

Araştırmanın çalışma grubunu ise sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmaya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullarda görev yapan toplam 4 sınıf öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin bilgiler Tablo 1'de yer almaktadır:

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Sınıf Öğretmenlerine İlişkin Bilgiler

Sıra	Kod	Cinsiyet	Yaş	Kıdem Yılı	Eğitim Durumu
1	Ö1	Erkek	36	7	Lisans
2	Ö2	Kadın	41	14	Yüksek Lisans
3	Ö3	Kadın	29	1	Lisans
4	Ö4	Erkek	35	6	Lisans

Tablo 1 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin 2'sinin kadın, 2'sinin ise erkek olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin yaşları incelendiğinde 29 ile 41 arasında değiştiği görülmekte, araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması ise 35,2 olarak tespit edilmektedir. Öğretmenlerin kıdem yılları ise 1 ile 14 yıl arasında değişiklik göstermektedir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerin kıdem yılı ortalaması ise 7'dir. Tablo 1'de yer alan bilgilere göre araştırmaya katılan öğretmenlerden 3'ü lisans, 1'i ise yüksek lisans mezunudur.

1.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın ilk bölümünü oluşturan Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarda yer alan evrensel değerlerin incelenmesi aşamasında, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Evrensel Değerler Kontrol Listesi"nden yararlanılmıştır (EK-1). Bu listede, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarının tamamı ve UNESCO'ya göre 12 evrensel değerlerin tamamı yazılarak her bir kitap, her bir evrensel değer (sevgi, saygı, dürüstlük, iş birliği, mutluluk, alçak gönüllülük / tevazu, barış, sorumluluk, sadelik, hoşgörü / tolerans, birlik / dayanışma, özgürlük) bağlamında teker teker incelenmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünü oluşturan, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitapların evrensel değerler bağlamında ele alınması ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi aşamasında ise, araştırmacılar tarafından geliştirilmiş yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde kullanılan bir ölçme aracıdır. Bu teknikte, görüşme soruları önceden hazırlanır ve görüşme esnasında soruların tartışılması, derinleştirilmesi ve revize edilmesine olanak sağlanır. Bu özelliğinden dolayı esnek olarak görülen bu teknikte araştırılan kişiler de araştırma sürecine yön verebilir (Ekiz, 2009). Çalışmada, araştırmanın amacı doğrultusunda araştırmacılar tarafından altı soru hazırlanmıştır. Görüşme formundaki sorular sınıf eğitimi alanında uzman üç kişinin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar, farklı devlet üniversitelerinde görevli akademisyenler olup çocuk kitapları ile ilgili çalışmaları bulunan kişilerdir. Uzmanların incelemesinden sonra iki sorunun araştırmanın amacına hizmet etmediği görülmüş ve formdan çıkarılmıştır. Görüşme formunun son hâli dört sorudan oluşmuş olup, EK-2'de sunulmuştur.

1.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitaplarında yer alan evrensel değerler incelenirken içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yönteminde incelenen dokümanlara ilişkin tematik bir çerçeve oluşturulur, oluşturulan bu çerçeveye göre elde edilen veriler işlenir ve ulaşılan bulgular yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu çalışmada, Tülin Kozikoğlu'nun Leyla Fonten serisindeki kitapları, UNESCO'nun belirttiği evrensel değerler bağlamında araştırmacılar tarafından oluşturulan "Evrensel Değerler Kontrol Listesi"ne uygun olarak analiz edilmiş ve elde edilen bulgular içeriklerine göre kodlanarak sınıflandırılmıştır. Oluşturulan bu sınıflandırmalar, bulgular bölümünde tablolaştırılarak doğrudan alıntılarla desteklenmiş ve sunulmuştur.

Araştırmaya Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî okullarda görev yapan toplam 4 sınıf öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Sınıf öğretmenleri ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Görüşmelerden elde edilen cevaplar araştırmacılar tarafından analiz edilerek tema

ve kodlara ulaşılmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin kişisel bilgilerinin gizliliğini sağlamak üzere Ö1, Ö2 ... şeklinde kodlar kullanılmış ve elde edilen veriler öğretmen görüşlerinin doğrudan alıntıları ile desteklenmiştir.

1.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirlilik kavramları nicel araştırmalarda sıklıkla kullanılan ve araştırmının etkisini artıran temel unsurlardır. Araştırmada, geçerliliği ve güvenirliliği sağlamak üzere çeşitli adımlar atılmıştır. Johnson ve Christensen (2004) nitel araştırmalarda katılımcı grup hakkında bilgi vermenin güvenirliliği artıracaklarını belirtmektedir. Bu çalışmada katılımcı grubu hakkında bilgi verilerek güvenirlilik artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca uzman görüşü almak da güvenirliliği artırmak için kullanılan yöntemlerden biridir (Merriam, 2009). Bu doğrultuda araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu için uzman görüşleri alınmıştır. Bu uzmanlar, farklı devlet üniversitelerinde görevli akademisyenler olup çocuk kitapları ile ilgili çalışmaları bulunan kişilerdir. Araştırmının güvenirliliğinin yanı sıra tutarlılığını da sağlamak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan kategorilerin tutarlılığı belirlenmiştir. Aslında tutarlılık için kodlayıcılar arasındaki tutarlılık önemlidir. Bunun için Miles ve Huberman'ın (2018) formülü (Güvenirlilik = fikir birliği / fikir birliği + anlaşmazlık X 100) kullanılmış ve sonuç 0.87 olarak tespit edilmiştir. Araştırmada güvenirliliğin ve tutarlılığın sağlanması için yapılan işlemlerin gerekli ve yeterli olduğu söylenebilir (Cresswell ve Miller, 2000).

1.6. Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

2. Bulgular

Bu bölümde araştırmadan elde edilen veriler analiz edilmiş, içerik analizi ve doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 2: Leyla Fonten Kitaplarının İçerdiği Evrensel Değerler

Evrensel Değer	Kod									Frekans (f)	
	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9		
Mutluluk		x		x	x						3
Dürüstlük							x				1
Alçakgönüllülük											-
İş birliği		x		x	x		x	x			5
Özgürlük			x								1
Sevgi			x			x	x				3
Barış		x									1
Saygı	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	9
Sorumluluk	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	9
Sadelik							x	x			2
Hoşgörü	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	9
Birlik	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	9

Tablo 2'ye bakıldığında 9 kitaptan oluşan Leyla Fonten kitapları serisinde üzerinde en çok durulan, kitaplarda en sık göze çarpan değerlerin saygı, sorumluluk, hoşgörü ve birlik (f=9) olduğu görülmektedir. Devamında en sık tekrar edilen değer iş birliği (f=5) olduğu görülmüştür. Seri içerisinde mutluluk ve sevgi değerlerine üç kere rastlanmıştır. Sadelik

değerine 2 kez rastlanmıştır. En az saptanan değerlerin ise dürüstlük (f=1), özgürlük (f=1) ve barış (f=1) olduğu görülmüştür. K9'da kök değerlerden sabır değerine vurgu yapıldığı görülmüştür. İncelenen kitaplar içerisinde evrensel değerlerle ilişkili olduğu düşünülen doğrudan alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 3: Leyla Fonten Kitaplarında Evrensel Değerlerle İlgili Geçen Doğrudan Alıntılar		
Değer	Doğrudan alıntı	Kitap
Mutluluk	“Hep birlikte güldüler, neşeyle Sema’ya seslendiler. “Saklambaç oynuyorduk Sema! Keşke sen de katılsaydın aramıza.”	K5
	“Mutsuz olman çok aptalca! Böyle mızızlanıp durursan, kimsecikler kalmaz etrafında inan. Çabucak kurtulmalısın bu huyundan. Bak bana, nasıl da mutluyum her zaman!”	K4
	“Bir arkadaşı güldürmek gibisi var mı?”	K2
Dürüstlük	“Aslına bakarsanız bugün Sefa’nın tembelliği işimizi kolaylaştırdı. Amacımız Sefa’ya gizlice doğum günü partisi hazırlamaktı.”	K7
Alçakgönüllülük	-	-
İş birliği	“Oysa birlikte çalışmak ne eğlenceliydi.”	K7
	“Sinek Feza onu teselli etti. “Olsun, üzülme.” Dedi. “Azıcık dinlenip enerji toplarız. Sonra da seninle yerden yüksek oynarız!”	K5
	“Baktılar hiç anlayış göstermiyor, arkadaşlarının duygularını hiçe sayıyor. “Tuna’ya gününü göstermek lazım,” dediler. Ona bir oyun oynamaya karar verdiler.”	K4
	“Onu susturmak için herkes koyar önüne ne bulursa.”	K2
Özgürlük	“Uyuyup büyüyecek, büyüyünce ne istersen onu yapacaksın.”	K3
Sevgi	“Pasta, süslemeler ve kostümler... Arkadaşları Sefa’yı ne çok seviyormuş meğer!”	K7
	“Herkesin becerileri başka başka... Ama bil ki sevginin hiçbir alakası yok bununla. Ağ öremesen de, top oynayamasan da, kanatlanıp uçamasan da seni çok seviyorum sakın unutma!”	K6
	“Yeter ama Mina. Ne olur bizimle oynasan azıcık?”	K3
Barış	“Ne de olsa bu evdeki herkes birbirinin dostluğundan emin.”	K2
Saygı	“En zoru tuhaf kişilikleriyle uğraşmak. Ne de olsa her birinin huyu suyu farklı.”	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9
Sorumluluk	“Onları beslemek, yıkamak ve uyutmak işin kolay tarafı.”	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9

Sadelik	“Zaten akvaryumda şık olmak pek gerekmez.”	K7
Hoşgörü	“Biraz düşününce görünmez ağlar ördüğünü fark etti. Aslında kimse isteyerek bozmadı.”	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9
Birlik	“Kolay mı sandınız bunca hayvanla aynı evin içinde yaşamayı?”	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9

Leyla Fonten kitapları içerdikleri evrensel değerler bakımından incelenmiş ve tabloda doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Leyla Fonten Kitaplarından en az bir tanesini okuyan sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınmıştır. Sınıf öğretmenlerinden araştırmaya katılan katılımcılar, araştırma kapsamında K1, K2... olarak adlandırılmıştır. Bu doğrultuda sınıf öğretmenlerinin görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 4: Sınıf Öğretmenlerinin Leyla Fonten Serisinden Okudukları Kitaplar

Kitap	Frekans (f)	Katılımcılar
1. Öfkeli Örümcek Rıza	3	Ö1, Ö2, Ö4
2. Mutsuz Kedi Dila	2	Ö2, Ö4
3. İnatçı Kirpi Mina	2	Ö1, Ö3
4. Bilmiş Fare Tuna	-	-
5. Korkak Kuş Sema	-	-
6. Kıskanç Kurbağa Eda	1	Ö3
7. Tembel Balık Sefa	3	Ö2, Ö3, Ö4
8. Utangaç Köpek Kaya	2	Ö2, Ö4
9. Sabırsız Sinek Feza	1	Ö1

Sınıf öğretmenlerinin Leyla Fonten serisinden hangi kitapları okumuş oldukları sorusu kapsamında en sık okunan kitapların Öfkeli Örümcek Rıza, Tembel Balık Sefa (f=3); Mutsuz Kedi Dila, İnatçı Kirpi Mina, Utangaç Köpek Kaya (f=2); en az da Kıskanç Kurbağa Eda, Sabırsız Sinek Feza (f=1) kitaplarının olduğu görülmüştür. Bilmiş Fare Tuna, Korkak Kuş Sema araştırmaya katılan sınıf öğretmenleri tarafından okunmamıştır.

Tablo 5: Sınıf Öğretmenlerine Göre Leyla Fonten Kitaplarında Yer Alan Değerler

Değer	Frekans (f)	Katılımcılar
Saygı	3	Ö1, Ö2, Ö4
Hoşgörü	3	Ö1, Ö2, Ö4
Mutluluk	3	Ö1, Ö2, Ö4
Sorumluluk	3	Ö1, Ö2, Ö4
Alçakgönüllülük	2	Ö2, Ö4
Sevgi	2	Ö2, Ö4
İş birliği	2	Ö1, Ö4
Barış	1	Ö1
Sadelik	1	Ö4

Leyla Fonten kitaplarından okumuş olan dört sınıf öğretmeni, kitaplar içerisinde en çok saygı, hoşgörü, mutluluk, sorumluluk (f=3); alçakgönüllülük, sevgi, iş birliği (f=2); barış, sadelik (f=1) evrensel değerlerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 6: Sınıf Öğretmenlerinin Derslerinde Leyla Fonten Kitaplarından Yararlanma Durumları

	Evet	Hayır
Frekans (f)	2 (Ö1, Ö2)	2 (Ö3, Ö4)

Leyla Fonten kitaplarından bir bölümünü okumuş olan sınıf öğretmenlerine Leyla Fonten kitaplarına ilişkin “İlkokul düzeyinde bu kitaplardan yararlanıyor musunuz? Yararlanıyorsanız nasıl?” sorusu sorulmuş, iki sınıf öğretmeni yararlandığını, diğer ikisi de yararlanmadığını belirtmiştir. **Ö1** bu soruya ilişkin “*Bu kitaplardan yararlanıyorum. Hayat Bilgisi ve Türkçe dersi ile ilgili hazırladığım ders planlarında çocuk kitaplarından faydalanıyorum. “Öfkeli Örümcek Rıza” kitabından Hayat Bilgisi dersinde (HB.2.1.8. Okulda iletişim kurarken kendini anlaşılır ve açık bir dille ifade eder.) yararlanmıştık. Hikâyede bahsedilen kahramanın davranışlarını sınıf içinde tartışmıştık. Türkçe dersi “Erdemler” teması içerisinde de bu kitaplardan faydalanmıştık.*” açıklamasını yapmıştır.

Ö2: “*Evet yararlanıyorum. Hikâye başlıklarından yararlanarak öğrencilerimin davranışlarını bağdaştırıp öykü sonuçlarıyla olumlu davranışlara yönlendiriyorum. Örneğin öfkeli bir öğrencim beden eğitimi dersinde herkese sinirlenip sakatlamak istedi. Öfkeli örümcek Rıza'nın herkesi zehirli örümcek olmayı isteyip zarar vermek istemesi gibi. Ama sonra ağları görmediklerini düşünüp renkli ağlarla soruna çözüm üretiyor. Öğrenci de bu hikâyeden sonra çok faul yaptığını anlayıp daha düzgün oynuyor.*”

Sınıf öğretmenlerine son olarak “Değerler eğitiminde Leyla Fonten serisini kullandınız mı? Kullanmadıysanız kullanmayı düşünür müsünüz? Nedenlerinizle açıklayınız.” sorusu sorulmuş ve yanıtlar alınmıştır. **Ö1** “*Serinin bazı kitaplarını sınıf içinde okuduk. Kitap içeriklerini sınıf içinde tartıştık. Serinin oldukça eğlenceli olduğunu düşünüyorum. Kitap içeriğinde doğrudan bir değer aktarımı düşüncesi yok. Kurgu içerisinde bir yetişkinin yönlendireceği kitap okuma etkinliği ile birçok değerle ilişki kurulabilir.*” şeklinde görüşünü bildirmiştir. **Ö4** de “*Evet ara sıra kullanıyorum. Gayet uygun ve sade dille yazılmış eserler. Kullanmayanlara kullanmalarını öneriyorum.*” ifadeleriyle kitaplardan yararlandığını, öğretmenlere kullanmalarını tavsiye ettiğini ifade etmiştir.

3. Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında toplam dokuz kitaptan oluşan Leyla Fonten serisi içerdiği evrensel değerler bakımından incelenmiş; en çok tekrar edilen evrensel değerlerin saygı, sorumluluk, hoşgörü, birlik olduğu görülmüştür. Araştırma ulaşılan sonuca benzer şekilde Gençler ve Doğan Kahtalı (2022) da incelemiş oldukları çocuk kitaplarında en fazla saygı ve sorumluluk değerlerinin ön plana çıktığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, Bulut (2021) da Ayla Kutlu'nun Merhaba Sevgi isimli çocuk romanını değerler açısından incelemiş ve en fazla sevgi, saygı ve sabır değerlerine değinildiğini belirtmiştir. Araştırmada incelenen kitaplardan doğrudan ve dolaylı olarak evrensel değerlere yer verilen cümlelere doğrudan alıntılar yoluyla yer verilmiştir. Kitapları okumuş olan dört sınıf öğretmeninden görüşleri alınmıştır. Görüşleri alınan dört sınıf öğretmeni içerisinde en sık okunmuş olan kitaplar “Öfkeli Örümcek Rıza” ve “Tembel Balık Sefa” olarak belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerine göre Leyla Fonten serisindeki dokuz kitap içinde evrensel değerlerden en fazla yer verilen değerler saygı, hoşgörü, mutluluk,

sorumluluk olarak ifade edilmiştir. Dört sınıf öğretmeninden ikisi derslerinde Leyla Fonten kitaplarından yararlandığını belirtirken, diğer ikisi derslerinde yararlanmadığını ifade etmiştir. Kitapları okuyan sınıf öğretmenleri Leyla Fonten kitaplarının sade bir dille yazılmış olduğunu, değerlerle ilişkilendirilebileceğini, seriyi eğlenceli bulduklarını ifade etmiştir. Alan yazında da değerlerin incelendiği çocuk kitapları yer almaktadır. Arısoy (2014) araştırmasında Ayla Çınaroğlu'nun eserlerini değerler açısından incelemiş ve romanlarında 24 farklı değeri işlediğini ifade etmiştir. Bu değerlerin adalet, aile, arkadaşlık, çalışkanlık, cesaret, dayanışma, duyarlılık, dürüstlük, eğitim, emek, hayatla mücadele, iyi huylu olma, kanaatkârlık, mantık yürütme, merhamet, misafirperverlik, özgürlük, özlem, sağlık ve temizlik, saygı, sevgi, umut, yalnızlık ve yardımseverlik olduğunu belirtmiştir. Otmar (2017) araştırmasında Yalvaç Ural'ın eserlerinde evrensel değerleri incelemiş, didaktik bir şekilde değil; dolaylı olarak yer aldığını ifade etmiştir. Araştırmacı, Yalvaç Ural'ın eserlerinde tespit edilen evrensel değerleri sevgi, saygı, çalışkanlık, iyi huylu olma, duyarlılık, aile birliği, arkadaşlık/dostluk, mantık yürütme, eğitim, dayanışma, inanç, yardımseverlik, yalnızlık, merhamet, özlem, hayatla mücadele, adalet, sağlıklı olma, dürüstlük, estetik, sorumluluk, aşk, misafirperverlik, vatanseverlik, temizlik, umut, emek, şükran duyma, özgürlük, iyilik etme, takdir edilme, komşuluk olarak ifade etmiştir. Araştırmacı, Ural'ın örneklem doğrultusunda incelediği eserlerde rastlamadığı evrensel değerlerin barış, kanaatkârlık, hoşgörü olduğunu ifade etmiştir. İpek (2017) 2014 yılında en çok satılan on çocuk kitabını evrensel değerler kapsamında incelemiş, çok satılan çocuk kitaplarında evrensel değerlerin sezinletilmesine dönük iletilerin bulunduğunu ve bu iletilerin -bir kitap dışında- doğrudan (açık), öğretici bir yolla değil, dolaylı (örtük) olarak duyumsatıldığını belirtmiştir.

4. Öneriler

Bu araştırma bulgularından elde edilen sonuçlardan yola çıkarak geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur:

- Yeni yazılacak olan çocuk kitaplarında evrensel değerlerin yer alması sağlanabilir.
- Evrensel değerlerin yer aldığı çocuk kitapları eğitim öğretimde bir araç olarak kullanılabilir.
- Diğer çocuk kitaplarında yer alan evrensel değerler incelenebilir.
- İncelenen kitaplarda az rastlanan alçakgönüllülük, barış gibi değerlere yeni yazılacak olan kitaplarda daha fazla yer verilebilir.
- Ebeveynlerin ve sınıf öğretmenlerinin çocuk kitapları seçiminde evrensel değerlere de yer veren nitelikli çocuk kitaplarının seçimi sağlanabilir.
- Sınıf öğretmenlerine nitelikli çocuk kitaplarını tanıtan ya da bunları kapsayan eğitimler verilebilir.
- Çocuk kitapları kitap inceleme ölçütlerine göre incelenebilir.

Kaynaklar

- Aktan, O. (2012). *100 temel eserde yer alan değerlerle sosyal bilgiler öğretim programındaki değerlerin uyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alagöz, F. C. (2012). *Cahit Uçuk'un masal kitaplarında temel değerlerin Türkçe eğitimine katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alexander, K.J. & Miller, P. J. (2001). Young children's emotional attachment to stories. *Social Development*, 10(3), 374-398.
- Arısoy, E. (2014). *Ayla Çınaroğlu'nun çocuk romanlarında dilin kullanımı ve evrensel değerler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (2002). *Psikolojik kavram analizleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Batur, Z. ve Yücel, Z. (2012). Ahmet Efe'nin çocuk hikâyelerinde değer eğitimi ve hikâyelerin Türkçe eğitimine katkısı. *Turkish Studies*, 7(4), 1031-1049.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272.
- Cresswell, J. and Miller, D. (2000). Getting good qualitative data to improve. theory into practice, 39(3), 124-130.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri: yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Evin, İ. & Kafadar, O. (2004). İlköğretim sosyal bilgiler programının ve ders kitaplarının ulusal ve evrensel değerler yönünden içerik çözümlemesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 293-304.
- Gençer, G. ve Doğan Kahtalı, B. (2022). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 17(3), 407-421.
- Gerring, J. (2007). *Case study research: Principles and practices*. New York: Cambridge University Press.
- Gönen, M, Aydos, E.H. & Erturk, H.G. (2012). Social skills in pictured story books. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, (46), 5280-5284.
- Howrey, S. T. & Whelan-Kim, K. (2009). Building cultural responsiveness in rural, preservice teachers using a multicultural children's literature project. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 30(2), 123-137.
- İpek, D. (2017). Çok satılan yazınsal çocuk kitaplarında evrensel değerler üzerine bir inceleme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Jackman, H. L. (2005). *Early education curriculum. A child's connection to the world* (3. Baskı). New York: Thomson Delmar Learning.
- Kelley, J. E. (2008). Harmony, empathy, loyalty, and patience in japanese children's literature. *Social Studies*, 99(2), 61-70.
- Kuçuradi, İ. (2016). *İnsan ve değerleri* (6. Baskı). Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.

- Kuru, H. & Keklik, S. (2016). Ayşe Yamaç'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 217-237.
- Merriam, SB (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. Jossey Bass.
- Molenda, C. F. & Bhavnagri, N. P. (2009). Cooperation through movement education and children's literature. *Early Childhood Education Journal*, 37(2), 153-159.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Oğuzkan, F. (1981). *Eğitim terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Oran, G. (2015). *Yalvaç Ural'ın çocuk kitaplarında değer eğitimi ve bu eserlerin Türkçe öğretimine katkısı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Otmar, Ö. (2017). *Yalvaç Ural'ın çocuk yapıtlarının evrensel değerler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ouzts, D. T. (1991). The emergence of bibliotherapy as a discipline. *Reading Horizons*, 31(3), 199-206.
- Pilav, S. ve Erdoğan, Ş. (2016). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki bilgilendirici metinlerin değer iletimi açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (210), 351-371.
- Riley, J. (2006). *Language and Literacy 3-7*. London: Sage.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, s. 1-65). San Diego, CA: Academic Press.
- Şirin, M. R. (2007). *Çocuk edebiyatı kültürü*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tanju, E. H. (2010). Çocuklarda kitap okuma alışkanlığına genel bir bakış. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 6(21), 30-39.
- Tuğrul, B. & Feyman, N. (2006). Okul öncesi çocuklar için hazırlanmış resimli öykü kitaplarında kullanılan temalar. *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu. Ankara Üniversitesi Bildiri Kitabı*, 387-392.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Veziroğlu, M. & Gönen, M. (2012). Resimli çocuk kitaplarının MEB okul öncesi eğitim programındaki kazanımlara uygunluğunun incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 37(163), 226-238.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Zambo, D. (2007). Using picture books to help young students with special needs regulate their emotions. *Teaching Exceptional Children*, 39(3), 32-39.

Ekler

EK-2

1. Leyla Fonten serisindeki kitaplardan hangilerini okudunuz?
2. Bu kitaplarda evrensel değerlerden hangilerine yer verilmiştir?
3. İlkokul düzeyinde bu kitaplardan yararlanıyor musunuz? Yararlanıyorsanız nasıl?
4. Değerler eğitiminde Leyla Fonten serisini kullandınız mı? Kullanmadıysanız kullanmayı düşünür müsünüz? Nedenlerinizle açıklayınız.

Extended Abstract

The fact that the word value is defined in different ways from nation to nation, from culture to culture or from profession to profession is a strong sign of the belief in the existence and necessity of the existence of the concept of value or values. The fact that it appeared as a term in the 20th century does not mean that the concept of value did not exist before, on the contrary, the definitions made in the aforementioned century are a reference to the past or a definition and naming of the old. Because these definitions have been put forward by looking at the material and spiritual lifestyle of the society and definitions have been made in this direction. However, different definitions of the word value generally appear on a spatial basis and focus on studies and issues related to that field. When the term is considered in terms of its meaning, it is seen that it is one of the subjects that has been frequently studied and discussed in many sub-branches of social sciences such as philosophy, sociology, social anthropology, social psychology, and cross-cultural psychology (Bacanli, 2002). Evin and Kafadar (2014) values; They worked under two headings: national values and universal values. Kuçadı (2016) discussed this issue as values and values and said that values and values are separate things; Your values are the things that exist, the possibilities that exist; he defined value as the value of something, a kind of property of something. In recent years, research on the teaching of values through children's books has gained momentum (see Chapter 1). Alagöz, 2012; Batur and Yücel, 2012; Kuru and Partridge, 2016; Oran, 2015). However, no research has been conducted on value education in Tülin Kozikoğlu's 'Leyla Fonten' books. Accordingly, the aim of this research is to examine the nine books in the 'Leyla Fonten' series in the context of value education. The study is important in that it is the first study in Tülin Kozikoğlu's works to examine this issue.

The research process of this study consists of two parts: examining the universal values in the books in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten series and taking the opinions of classroom teachers on the subject. Document analysis method was used in the examination of universal values in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten books. The document analysis method is a method that enables the analysis of written tools and equipment for the event or facts planned to be investigated (Yıldırım and Şimşek, 2016). It was preferred to use this method because the books in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten and Leyla Fonten series were examined as documents in the research. In the process of taking the opinions of classroom teachers about the universal values in Tülin Kozikoğlu's books in the Leyla Fonten series, qualitative research approaches and case study design were used. The "Universal Values Checklist" developed by the researchers was used in the examination of the universal values in the books in the Leyla Fonten series of Tülin Kozikoğlu, which constitutes the first part of the research (Annex-1). In this list, all of Tülin Kozikoğlu's books in the Leyla Fonten series and all 12 universal values according to UNESCO are written and each book is examined one by one in the context of each universal value (love, respect, honesty, cooperation, happiness, humility/humility, peace, responsibility, simplicity, tolerance/tolerance, unity/solidarity, freedom). In the second part of the research, a semi-structured interview form developed by the researchers was used in the process of examining the teachers' opinions about the books in Tülin Kozikoğlu's Leyla Fonten series in the context of universal values. The semi-structured interview form is a measurement tool used in the semi-structured interview technique. In this technique, interview questions are prepared in advance and it is possible to discuss, deepen and revise the questions during the interview. Due to this feature, people who are researched in this technique, which is seen as flexible, can also direct the research process (Ekiz, 2009). In the study, six questions were prepared by the researchers in line with the purpose of the research. The questions in the interview form were presented to the opinion of three experts in the field of classroom education. Experts are academics working at different state universities and have studies on children's books. After the examination of the experts, it was seen that the two questions did not serve the purpose of the research and were removed from the form. The final version of the interview form consisted of four questions and was presented in Annex-2.

Within the scope of the research, the Leyla Fonten series, which consists of a total of nine books, was examined in terms of the universal values it contains; It has been observed that the most repeated universal values are respect, responsibility, tolerance and unity. Sentences that directly and indirectly include universal values from the books examined are included through direct quotations. Opinions were taken from four classroom teachers who had read the books. Among the four classroom teachers whose opinions were taken, the most frequently read books were determined as 'Angry Spider Rıza' and 'Lazy Fish Sefa'. According to the classroom teachers, among the nine books in the Leyla Fonten series, the most common universal values are expressed as respect, tolerance, happiness and responsibility. Two of the four classroom teachers stated that they benefited from Leyla Fonten's books in their lessons, while the other two stated that they did not benefit from them in their lessons. Classroom teachers who read the books stated that Leyla Fonten's books were written in plain language, that they could be associated with values, and that they found the series entertaining. In the literature, there are children's books in which values are examined.